

Knelpuntenbrief 2024

Inleiding

Als publieke dienstverlener zijn wij het gezicht van de overheid. UWV zet zich in voor dienstverlening met een menselijke maat. Onze dienstverlening is essentieel voor het vertrouwen in de overheid. Met deze knelpuntenbrief geven wij, op basis van onze dagelijkse ervaringen en deskundigheid, aan waar wetgeving in de weg zit om dienstverlening met een menselijke maat te bieden. Vanuit het perspectief van cliënten is er sprake van de menselijke maat wanneer zij het gevoel hebben dat UWV hen als mens ziet en uitgaat van hun persoonlijke situatie, waarbij UWV het voor hen zo simpel mogelijk maakt en redelijk is in het omgaan met wetten en regels. Uiteindelijk gaat het erom dat mensen zich gezien, gehoord en geholpen voelen.

Het stelsel van inkomensondersteuning is erg complex. Burgers hebben met verschillende regelingen te maken, met elk eigen voorwaarden en uitzonderingen. Complexe wet- en regelgeving vraagt veel van mensen. Door de veelheid aan regelingen, verschillende uitvoerders en ingewikkelde voorwaarden zijn mensen onzeker over hun rechten, plichten en hun inkomsten. Ook leidt dit tot niet-gebruik van regelingen omdat ze de gevolgen hiervan niet meer overzien.

Stevige hervormingen zijn nodig voor een toereikend, voorspelbaar en toegankelijk inkomen voor mensen. Belangrijk hierbij is het centraal stellen van het bieden van zekerheid over het inkomen *vooraf*.

Veel knelpunten illustreren dat wetgeving te complex is om goed uitgevoerd te worden. Het is noodzakelijk dat de wetgeving op verschillende onderdelen van het stelsel van sociale zekerheid systematisch doorgelicht wordt: om deze eenvoudiger te maken, met minder uitzonderingen en meer ruimte voor professionals om volgens de bedoeling van de wet te handelen (aansluitend bij de menselijke maat). Het zal nog vijf tot tien jaar duren voordat grote systeemwijzigingen tot zichtbare veranderingen voor onze cliënten leiden. Dit sluit aan bij de verklaring Bestaanszekerheid met als boodschap "Meer bestaanszekerheid door vereenvoudiging en versterking inkomenszekerheid" die UWV, SVB en VNG op 31 januari 2024 aan de Kamer hebben aangeboden namens gemeenten, Divosa, publieke dienstverleners en departementen. Het is belangrijk om ook in de tussentijd wetgeving aan te passen om knelpunten op te lossen voor burgers en tegelijkertijd voor de uitvoerbaarheid van wet- en regelgeving.

Wij doen hiervoor concrete voorstellen op het gebied van **bestaanszekerheid, arbeidsongeschiktheid en gegevensdeling**, met directe impact voor de burger.

Bestaanszekerheid

Inkomenszekerheid stelt mensen in staat hun tijd en energie te gebruiken om de stap naar werk te zetten. Geldzorgen en de onzekerheid en stress die dit met zich meebrengt, dragen niet bij aan de aandacht die mensen kunnen geven aan het vinden van werk. Professionals van UWV merken dagelijks dat geldzorgen van cliënten belemmerend werken om optimaal deel te kunnen nemen aan de maatschappij.

Iedereen heeft recht op een inkomen op het bestaansminimum. We zien dat mensen momenteel niet altijd dat inkomen bereiken of meerdere regelingen en toeslagen nodig hebben om op het bestaansminimum te komen. Terwijl mensen juist door samenloop van regelingen de grip op het inkomen kunnen kwijtraken. En een hoger risico lopen op terugvorderingen en andere financiële problematiek als gevolg van de doorwerking in de verschillende regelingen. Bovendien is er een hoger risico op niet-gebruik van regelingen waardoor mensen een lager inkomen hebben dan waar zij recht op hebben.

Daarom is het van belang dat mensen met zo min mogelijk regelingen over een inkomen op het bestaansminimum kunnen beschikken.

Arbeidsongeschiktheid

UWV en onze cliënten ervaren in sterke mate de knelpunten in het arbeidsongeschiktheidsstelsel. Het arbeidsongeschiktheidsstelsel is bedoeld om mensen te ondersteunen met inkomen en werk. Ruim 800 duizend mensen doen momenteel een beroep op een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het huidige arbeidsongeschiktheidsstelsel is onuitvoerbaar en niet meer uitlegbaar. Op dit moment wachten 14.500 mensen op een sociaal-medische beoordeling met alle onzekerheid van dien. Ook durven ze de stap naar werk niet te zetten omdat mensen door de verschillende typen uitkeringen en de complexiteit, de gevolgen van deze stap niet meer kunnen overzien. Het stelsel werkt niet meer zoals beoogd, want ook werkgevers zijn terughoudend om mensen met een beperking in dienst te nemen. Kortom, het stelsel is te complex, voor iedereen die ermee te maken krijgt. Daarnaast zijn er mensen met arbeidsbeperkingen die afhankelijk zijn van de bijstand. Er is bovendien een groeiende groep mensen met arbeidsbeperkingen die niet in aanmerking komt voor een uitkering.

Door een combinatie van knelpunten is het een 'wicked problem' en zijn er geen eenvoudige oplossingen. UWV voelt zich dan ook gesteund door de voorstellen van de Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (OCTAS). Een beter functionerend en eenvoudiger arbeidsongeschiktheidsstelsel is noodzakelijk voor werknemers, werkgevers en de uitvoering. Dat kost echter, naar onze verwachting, nog tijd voor de verdere uitwerking en politieke besluitvorming. Daarom stellen we voor dat er impactvolle maatregelen genomen worden voor de tussenperiode. Maatregelen die al in 1-2 jaar hardheden en complexiteit wegnemen voor vele duizenden mensen en de uitvoering.

Gegevensdeling

UWV wisselt met veel overheidsorganisaties gegevens uit. Dat gaat vaak goed en daar zijn ook duidelijke wettelijke grondslagen voor. We merken dat we tegen grenzen aanlopen zodra we taken uitvoeren waarbij de grondslagen minder duidelijk omschreven zijn of de wetgeving nog achterloopt. Het primaire doel van gegevensdeling is het ontzorgen van burger en ondernemer met steeds toegankelijke, efficiëntere en kwalitatievere dienstverlening.

Door gegevens te delen en juist te verwerken kunnen dienstverleners er bijvoorbeeld voor zorgen dat mensen niet meermaals dezelfde informatie hoeven aan te leveren bij dezelfde of verschillende publieke dienstverlener(s). Ruimere c.q. duidelijke grondslagen voor gegevensdeling ondersteunt ons in een betere dienstverlening aan cliënten. Dit kan ook bijdragen aan het voorkomen van fouten en handhaving.

Het is aan de politiek om de richting en politieke prioriteiten te bepalen. Wij bieden graag de kennis en expertise van de uitvoering aan om dat ook te bewerkstelligen. Zo komen we gezamenlijk tot uitvoerbaar beleid waarmee we daadwerkelijk de burger dienen. En waarbij we ook keuzes maken die passen in relatie tot de mensen en middelen die wij hiervoor, als publieke dienstverlener, beschikbaar hebben.

Nathalie van Berkel, Maarten Camps, Johanna Hirscher,
René Steenvoorden

Knelpunten UWV 2024

Het stelsel van inkomensondersteuning is erg complex. Door de veelheid aan regelingen, verschillende uitvoerders en ingewikkelde voorwaarden komen burgers in de knel. Het zal nog vijf tot tien jaar duren voordat grote systeemwijzigingen tot zichtbare veranderingen voor onze cliënten leiden. Het is belangrijk om ook in de tussentijd wetgeving aan te passen om knelpunten op te lossen voor burgers. Wij doen hiervoor concrete voorstellen op het gebied van bestaanszekerheid, arbeidsongeschiktheid en gegevensdeling, met directe impact voor de burger.

Bestaanszekerheid

Vereenvoudigen Toeslagenwet

Lange termijn: overbodig maken Toeslagenwet

Korte termijn: Ophogen Wajonguitkering naar sociaal minimum

Verleng de termijn voor het indienen van een aanvraag voor een WW-uitkering na het intreden van de werkloosheid

Korte termijn: Verruimen van de termijn van een uitkering naar twee maanden

Voeg de verschillende regelingen voor verlof voor de zorg van kinderen zoveel mogelijk samen en los knelpunten op

Lange termijn: vereenvoudigen van het verlofstel door het samenvoegen van verlofregelingen voor de zorg voor kinderen

Korte termijn: ophogen naar 100% dagloon aanvullend geboorteverlof

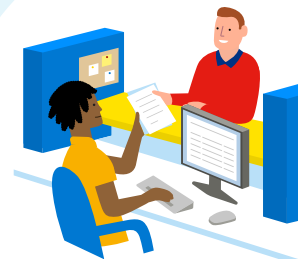

Korte termijn: Nieuwe aanvraag bij een nieuwe werkgever

Gegevensdeling

Lange termijn: Zorg voor ruimere c.q. duidelijke grondslagen voor gegevensdeling ter ondersteuning van betere dienstverlening aan cliënten

Korte termijn: Betere hulpverlening door uitwisselen van meer informatie bij overdracht van burgers met problematische schulden

Korte termijn: Voeren van driegesprek met hulpgevende instantie schulden

Arbeidsongeschiktheid

Lange termijn: Een rechtvaardig stelsel voor alle werkenden, dat uitvoerbaar is en waarbij werk en werkherhvatting centraal staat

Korte termijn: Maatregelen nemen die al in 1-2 jaar hardheden en complexiteit wegnemen voor vele duizenden mensen en de uitvoering. Daarbij denken we aan een combinatie van de door OCTAS beschreven maatregelen in variant 1, 'het huidige stelsel beter'

A woman with blonde hair, wearing a purple and orange top and blue jeans, is smiling as she spreads jam from a jar onto a slice of dark bread. She is standing in a modern kitchen with a dark countertop. In the background, a man is seated at a table, and a bowl of fruit is visible. The kitchen features a stainless steel range hood, a knife rack, and various kitchen items like a paper towel roll and a cutting board. A blue banner with white text is overlaid on the bottom left of the image.

Bestaanszekerheid

1. Vereenvoudigen Toeslagenwet

De Toeslagenwet heeft als doel het gezinsinkomen van mensen aan te vullen tot maximaal het sociaal minimum. Deze voorziening komt bijna altijd boven op een andere uitkering, zoals de WW-, ZW-, Wajong- of WIA-uitkering. UWV ziet dat de Toeslagenwet complex is voor burgers en uitvoering doordat de Toeslagenwet andere verplichtingen en verrekensystematiek kent deze de andere uitkeringen. Cliënten maken bovendien vaak geen gebruik van de Toeslagenwet, bijvoorbeeld omdat zij de gevolgen hiervan niet kunnen overzien of bang zijn voor terugvorderingen. Terwijl deze wet juist bedoeld is om een financieel kwetsbare groep te voorzien van een inkomen op het sociaal minimum of het laatst verdiende loon (als dat loon lager was dan het sociaal minimum). Dit doel wordt nu onvoldoende bereikt. Daarom adviseert UWV om op korte en lange termijn maatregelen te treffen om te zorgen dat mensen niet onnodig onder het sociaal minimum leven.

Lange termijn: overbodig maken Toeslagenwet

Op de lange termijn adviseert UWV om de hoofdregeling (WW, WIA etc.) op te hogen en daarbij gebruik te maken van de volgende uitgangspunten:

- De hoofdregeling vult aan tot het sociaal minimum als de cliënt voorafgaand aan de uitkering al een inkomen op of boven het sociaal minimum had of als hij op jonge leeftijd al een arbeidsbeperking had waardoor hij in aanmerking komt voor een Wajong-uitkering;
- De hoofdregeling vult aan tot maximaal het laatst verdiende loon als de cliënt voorafgaand aan de uitkering al minder dan het sociaal minimum verdiende.

In dit voorstel is de uitkering gebaseerd op het inkomen van de uitkeringsgerechtigde zelf, onafhankelijk van het gezinsinkomen. In de huidige tijd wisselen leefvormen immers vaker en zijn deze complexer dan vroeger, waardoor gezinsinkomen geen passend uitgangspunt meer is. Voor iedereen geldt hetzelfde sociaal minimum, ongeacht leefvorm. Dat maakt de regeling het meest eenvoudig en begrijpelijk voor mensen.

Dat betekent dat de Toeslagenwet op termijn overbodig wordt. Een dergelijke aanpassing kost meerdere jaren. Omdat mensen nu last hebben van de gevolgen van de complexiteit van deze wet is het van belang om daar niet volledig op te wachten. Hierover is UWV in gesprek met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). UWV adviseert om in de tussentijd al een eerste stap te maken in het reduceren van het aantal regelingen dat mensen nodig hebben om aan het bestaansminimum te komen, door te beginnen met het ophogen van de Wajonguitkering.

Korte termijn: ophogen Wajonguitkering naar sociaal minimum

De Wajonguitkering is in sommige situaties lager dan het sociaal minimum. De uitkering kan mogelijk worden aangevuld met een toeslag vanuit de Toeslagenwet. Deze toeslag moeten ze zelf aanvragen. Bij de Wajong is het potentieel niet-gebruik van de Toeslagenwet echter 68%. Dat betekent dat 68% van de Wajong-gerechtigden, die mogelijk wel recht hebben op een toeslag van UWV, daar geen gebruik van maakt.

Door de uitkering op te hogen is deze groep gegarandeerd van een inkomen op minimaal het sociaal minimum.

Hoeveel hoger de Wajong-uitkering wordt, is afhankelijk van het sociaal minimum dat gekozen wordt voor de hele Wajongpopulatie. Momenteel verschilt het sociaal minimum namelijk per leefvorm. Voor alleenstaanden, alleenstaand-woningdelers en gehuwden geldt daardoor nu een verschillende hoogte voor het sociaal minimum. Wij willen deze mogelijkheid graag verder uitwerken en implementeren in overleg met het ministerie van SZW. Na het verhogen van de Wajonguitkering zou dit vervolgens uitgebreid kunnen worden naar andere hoofdregelingen. Hierbij kan worden uitgegaan van de systematiek die UWV adviseert voor de lange termijn.

2. Verleng de termijn voor het indienen van een aanvraag voor een WW-uitkering na het intreden van de werkloosheid

De termijn voor het indienen van een WW-aanvraag is binnen één week na het intreden van de werkloosheid. Deze termijn stamt nog uit de tijd dat de WW een weeksystematiek kende. Als zonder geldige reden een aanvraag WW buiten de termijn van één week na de eerste werkloosheidsdag wordt ingediend heeft UWV in theorie de mogelijkheid een maatregel op te leggen. De termijn van één week past niet bij de huidige WW-maandsystematiek waarbij het recht op WW per maand wordt vastgesteld. Ook leidt dit tot onwenselijke situaties.

Een voorbeeld: “Eerste WW dag van cliënt is 1 april. Cliënt dient WW aanvraag in op 12 april. Dit is volgens de huidige wetgeving 5 dagen te laat. Echter, het recht op WW over de maand april wordt pas vastgesteld na het einde van de maand april. Voor het berekenen van het recht op WW is het dus niet nodig dat cliënt de WW-aanvraag uiterlijk binnen 1 week indient. Daarnaast kan het voorkomen dat UWV na het einde van de maand vaststelt dat het inkomen van cliënt over april zodanig hoog is dat er geen recht op WW bestaat. In dat geval zou er sprake zijn van een overtreding waarvoor een maatregel moet worden opgelegd terwijl er geen recht op WW bestaat.”

Ook is er een groep die binnen een maand een nieuwe baan vindt, maar die nu toch (voor niets) binnen een week een aanvraag indient. Dit kost (veel) tijd en energie voor zowel de cliënt als UWV. UWV gedooft in de praktijk, met instemming van het ministerie van SZW, al langere tijd het te laat indienen van de WW-aanvraag (namelijk uiterlijk op de laatste dag van de kalendermaand die volgt op de kalendermaand waarin de eerste werkloosheidsdag ligt).

Korte termijn: verruimen van de termijn van een uitkering naar twee maanden

We stellen voor om de termijn voor het aanvragen van een uitkering na het intreden van de werkloosheid te verruimen naar twee maanden en dit ook vast te leggen in wet- en regelgeving. Dit is zowel in het belang van de werknemer als UWV en voorkomt onnodige aanvragen.

3. Voeg de verschillende regelingen voor verlof voor de zorg van kinderen zoveel mogelijk samen en los knelpunten op

De verschillende verlofregelingen (zwangerschaps-, bevallings-, adoptie-, pleegzorg-, (aanvullend) geboorte- en (betaald) ouderschapsverlof hebben als doel werkenden te ondersteunen in het vinden van een evenwicht tussen werk en zorgtaken; het mogelijk maken van een gelijkwaardige verdeling in zorgtaken tussen partners en het stimuleren van de arbeidsparticipatie, van met name vrouwen. De Wet arbeid en zorg (Wazo) is in de loop der tijd meerdere keren uitgebreid. Door alle nieuwe verlofregelingen en verbijzonderingen is het verlofstelsel complex en onoverzichtelijk geworden voor ouders en werkgevers. UWV voert momenteel zes verschillende verlofregelingen rondom de zorg voor kinderen uit. Deze regelingen hebben elk hun eigen doelgroepen en voorwaarden. Voor ouders en ook werkgevers is het hierdoor vaak niet duidelijk waar zij aanspraak op kunnen maken en hoe hoog de uitkering dan zal zijn. Om naar een vereenvoudigd en toegankelijk verlofstelsel toe te werken zijn al verschillende initiatieven genomen. In december 2023 heeft de Sociaal Economische Raad (SER) hun advies ‘Balans in maatschappelijk verlof’ gepubliceerd. In juli 2023 heeft de minister van SZW administratieve vereenvoudigingsvoorstellen gedaan in de Kamerbrief ‘Start vereenvoudiging verlofstelsel’. En op 10 april 2024 heeft de minister van SZW de Kamerbrief over scenario’s vereenvoudiging verlofstelsel gedeeld. Het ministerie van SZW heeft bij het opstellen van deze Kamerbrieven nauw samengewerkt met UWV.

Lange termijn: vereenvoudigen van het verlofstel door het samenvoegen van verlofregelingen voor de zorg voor kinderen

UWV steunt de scenario’s voor een vereenvoudigd verlofstelsel, waarbij de verlofregelingen voor de zorg voor kinderen (zoveel mogelijk) worden samengevoegd. Dit betekent een wijziging van de Wazo. In het SER advies wordt gepleit voor een clustering in drie pijlers: - zorg voor kinderen, - zorg voor naasten en -persoonlijk verlof. De minister van SZW stelt eenzelfde clustering voor, waarbij het uitgangspunt is dat de voorwaarden en andere kenmerken binnen een cluster zoveel mogelijk gelijk zijn. Ouders en werkgevers hoeven dan minder acties uit te voeren om het verlof en bijhorende uitkering te regelen. Hiermee nemen we belemmeringen om verlof op te nemen weg. Het gevolg is dat ouders zonder belemmeringen gebruik kunnen maken van de verlofregelingen en dat werkgevers hun werknemers beter kunnen faciliteren bij de opname van het verlof.

Vooruitlopend op een vereenvoudigd en toegankelijk verlofstelsel stellen we voor om in de tussentijd te werken aan enkele concrete knelpunten.

Twee knelpunten worden in deze brief uitgelicht:

1. Ouders kunnen geen verlof opnemen doordat zij het inkomstenverlies niet kunnen dragen.
2. Onduidelijkheid bij verandering van werkgever tijdens de verlofperiode.

Korte termijn: nieuwe aanvraag bij een nieuwe werkgever

In de Kamerbrief 'Start vereenvoudiging verlofstelsel' wordt de verandering van werkgever tijdens de verlofperiode als knelpunt benoemd voor zowel ouders, werkgevers als de uitvoering van UWV. Zo is het op dit moment niet mogelijk om als nieuwe werkgever een nieuwe aanvraag voor een verlofuitkering te doen. Een nieuwe werkgever blijft gehouden aan de aanvraag die door de oude werkgever is gedaan. Het gevolg is dat de uitkering gebaseerd blijft op het loon bij de oude werkgever. Dit betekent dat als de werknemer een hoger salaris gaat verdienen bij de nieuwe werkgever, de uitkering een lager percentage aan inkomstenderving compenseert. Ook blijven de gegevens van de oude werkgever geregistreerd staan bij de aanvraag. Dit leidt tot problemen in de informatievoorziening en privacy van ouders en werkgevers. UWV stelt voor om het mogelijk te maken dat bij de overgang naar een nieuwe werkgever er opnieuw een verlofaanvraag gedaan kan worden. De uitkering wordt dan opnieuw beoordeeld, gebaseerd op de gegevens bij de nieuwe werkgever.

Korte termijn: ophogen naar 100% dagloon aanvullend geboorteverlof

In de scenario's in de Kamerbrief voor een vereenvoudigd verlofstelsel worden voorstellen gedaan voor een betalingshoogte van 70% van het dagloon ten tijde van (een gedeelte van) de verlofperiode. Voor mensen die door opname van het verlof onder het wettelijk minimumloon vallen, is het voorstel in de Kamerbrief om de financiële drempel voor verlofopname te verlagen door bijvoorbeeld de uitkering te verhogen naar ten minste het wettelijk minimumloon (WML-bodem). In het onderzoek naar het niet-gebruik van aanvullend geboorteverlof (bijlage bij de Kamerbrief) gaf een groot deel van de niet- en niet volledige gebruikers echter aan dat zij het inkomen niet kunnen missen en daardoor het verlof niet opgenomen hebben. Dit gaat ten koste van een gelijkwaardige verdeling van zorgverantwoordelijkheden tussen partners en het stimuleren van arbeidsparticipatie van met name vrouwen. UWV voorziet dat het ophogen van de uitkering tot ten minste het WML extra complexiteit toevoegt aan het verlofstelsel en dat ouders hier onvoldoende mee geholpen zijn. UWV stelt daarom een ophoging naar 100% dagloon van de uitkering aanvullend geboorteverlof voor. Hierdoor ervaren partners geen belemmering om na de geboorte van hun kind verlof op te nemen.

A photograph of two women in a clinical or office setting. One woman is seated on the left, wearing a light blue cardigan over a white shirt and dark jeans, looking towards the other woman. The second woman stands on the right, wearing a teal blazer over a light blue shirt and white pants, smiling and looking back. The background includes a wall chart with letters, a clock, and vertical blinds.

Arbeidsongeschiktheid

Het huidige arbeidsongeschiktheidsstelsel is te complex voor iedereen die ermee te maken krijgt. Niet alleen voor werknemers en werkgevers maar ook voor de uitvoering. De uitvoering is vastgelopen en dat merken we bij UWV op verschillende fronten. Zo wachten op dit moment 14.500 mensen op een sociaal-medische beoordeling. Deze wachtperiode gaat voor onze cliënten met veel onzekerheid gepaard en het wachten werkt verlamdend. Het stelsel doet niet meer wat het beoogt, namelijk werkgevers en werknemers stimuleren en ondersteunen bij arbeidsparticipatie en re-integratie. Omdat mensen door complexiteit en verschillende typen WIA-uitkeringen de gevolgen niet meer overzien, durven ze de stap naar werk niet te zetten. Daarnaast zijn werkgevers, vanwege de risico's en de complexiteit, te terughoudend om mensen met een beperking in dienst te nemen. Dit terwijl de komende jaren de krapte op de arbeidsmarkt blijft en iedereen hard nodig is. De knelpunten stapelen zich vooral op bij de meest kwetsbaren in onze samenleving: zieke werklozen, zieke flexwerkers en vroeggehandicapten. Zij moeten vaak aankloppen bij meerdere instanties en/of loketten om voldoende dienstverlening en inkomen te krijgen.

Lange termijn

Het is daarom van belang dat er een rechtvaardig stelsel voor alle werkenden komt dat uitvoerbaar is en waarbij werk en werkhervatting centraal staat. Niet alleen moet een stelsel de huidige knelpunten oplossen, ook zal het de uitdagingen van de toekomstige arbeidsmarkt goed moeten adresseren.

OCTAS schetst drie varianten met oplossingsrichtingen die hierbij aansluiten:

1. 'Het huidige stelsel beter', waar de nadruk ligt op aanbrengen van verbeteringen in het huidige stelsel
2. 'Werk staat voorop', wat uitgaat van wat mensen nog wel kunnen in plaats van een focus op wat niet kan, met een re-integratieuitkering voor de eerste jaren
3. 'Basis voor werkenden', waar de nadruk ligt op één regeling voor werkenden en zelfstandigen.

De ontwikkeling en implementatie van een nieuw stelsel kost meerdere jaren. Dit vraagt om een actieve betrokkenheid van cliënten, werkgevers en de uitvoering bij de verdere uitwerkingen van een nieuw stelsel. De cliënt en werkgever ervaren immers als geen ander hoe complex het huidige stelsel is.

Korte termijn

De huidige knelpunten in het stelsel zijn zo nijpend dat niet gewacht kan worden op een nieuw stelsel. Op korte termijn vinden wij het noodzakelijk om al verdere stappen te zetten om de huidige problemen in het arbeidsongeschiktheidsstelsel te verminderen. Daarbij denken we aan een combinatie van de door OCTAS beschreven maatregelen in variant 1, "het huidige stelsel beter", die het stelsel op korte termijn vereenvoudigen, knelpunten voor werkgevers wegnemen en de positie van WIA-gerechtigden verbeteren. Deze korte termijnmaatregelen ziet UWV als een tussenstap naar het maken van fundamentele, toekomstbestendige keuzes ten aanzien van het stelsel.

Gegevensdeling

In onze eerdere knelpuntenbrieven hebben we aandacht gevraagd voor de brede problematiek van gegevensuitwisseling. Veel gegevens worden al op de juiste manier gedeeld en verwerkt. Maar als publieke dienstverleners kampen we ook met uitdagingen: soms kunnen of mogen gegevens simpelweg niet gedeeld worden. Hierdoor krijgen burgers en bedrijven nog steeds te maken met verschillende overheidsdiensten, terwijl we juist toe willen naar het ervaren van één overheid. Hieronder willen we stilstaan bij twee knelpunten die illustreren waar we tegenaan lopen. Voor een overzicht van alle knelpunten met betrekking tot gegevensdeling vanuit UWV verwijzen we graag naar de inventarisatie en analyse van knelpunten over gegevensdeling van het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD).

- **Betere hulpverlening door uitwisselen van meer informatie bij overdracht van burgers met problematische schulden**

UWV heeft per 1 januari 2022 een wettelijke grondslag om alle cliënten met problematische schulden over te dragen aan gemeenten. Hierbij gaat het alleen om NAW (naam, adres, woonplaats) gegevens. Medewerkers van UWV hebben contact met burgers die in situaties verkeren waarbij huisuitzetting/zware gevolgen dreigen wanneer er niet acuut gehandeld wordt. In deze gevallen is het delen van NAW-gegevens niet altijd toereikend. Ook komen wij situaties tegen waarbij de oplossing van een burger bij een andere (overheids)instantie ligt.

Hiervoor heeft UWV geen grondslag voor gegevensuitwisseling en kan dus niet worden overgedragen. De informatie die gedeeld mag worden willen wij uitbreiden zodat gemeentes de urgentie in beeld kunnen krijgen en daarnaar kunnen handelen. Daarnaast willen we de grondslag uitbreiden naar andere (overheids) instanties die hulp kunnen bieden bij de problematiek van de client.

- **Voeren van driegesprek met hulpgevende instantie**

In gevallen waarin cliënten, door hun complexe problematiek en daarmee beperkte zelfredzaamheid (denk aan problemen op het vlak van schulden, verslaving en psychische en sociale problematiek) niet in staat zijn om zelf contact op te nemen met een hulpverlenende instantie (bijv. de GGZ), wordt op verzoek van een cliënt door UWV een driegesprek georganiseerd. De cliënt en UWV-medewerker gaan dan in gesprek met de hulpverlenende (partij) om zo tot een mogelijke oplossing te komen. Volgens de huidige en voorgestelde wet- en regelgeving mogen alleen NAW gegevens worden gedeeld. Voor het toestaan van deze wijze van gegevensdeling is een wetswijziging nodig.

A photograph of two women sitting at a wooden table outdoors, engaged in a conversation. The woman on the left, seen from the side, has blonde hair and is wearing a green top. The woman on the right has dark hair, wears glasses, a grey top, and a colorful geometric scarf. A laptop is open on the table in front of her. The background features a brick wall and a dark wooden door.

Voortgang knelpunten UWV

In de afgelopen drie jaar heeft UWV meer dan 20 knelpunten in wet- en regelgeving kunnen aankaarten via de knelpuntenbrieven. We zijn blij met deze mogelijkheid omdat dit leidt tot constructieve gesprekken met zowel het ministerie van SZW als de Tweede Kamer. Enkele concrete knelpunten zijn in de afgelopen jaren opgelost, met positieve effecten voor onze cliënten en de uitvoering. De versoepelingen in het debiteurenbeleid, de verbeterde mogelijkheden tot samenwerking met gemeenten in geval van cliënten met schulden zijn hiervan goede voorbeelden. Maar we zien ook dat we gezamenlijk nog voor grote uitdagingen staan om knelpunten in wet- en regelgeving op te lossen en zo de dienstverlening aan de burger te verbeteren. Ook op een aantal knelpunten van vorig jaar zijn al flinke stappen gezet:

Calamiteitenverlof buitenland

UWV heeft voorgesteld om onze cliënten in de gelegenheid te stellen bij calamiteiten langer in het buitenland te kunnen verblijven, met behoud van recht op WW. In samenwerking met het ministerie van SZW is UWV druk bezig hiervoor een regeling te bedenken, die met instemming van de minister van SZW naar verwachting in het tweede half jaar 2024 zal worden ingevoerd. Voor de tussentijd wordt gewerkt aan een gedoogconstructie.

Startersbepaling zelfstandigen WW

In de vorige knelpuntenbrief hebben we voorgesteld de ingangsdatum van de startersbepaling zelfstandigen WW te wijzigen, zodat een WW-gerechtigde elke eerste dag van de kalendermaand kan beginnen aan de startperiode.

Hierdoor kunnen cliënten optimaal gebruik maken van de startersbepaling en wordt voorkomen dat cliënten onbedoeld financieel worden benadeeld. De wijziging van de startersbepaling zelfstandigen WW wordt meegenomen in de Verzamelwet en leidt hiermee tot een merkbare vereenvoudiging en verbetering voor ongeveer 10.000 cliënten.

Knelpunten uit 2023 waar we in 2024 gezamenlijk mee aan de slag willen/gaan

In 2023 hebben we aandacht gevraagd voor een versnelde aanpak voor het oplossen van zes bestaande knelpunten. Enkele knelpunten moeten nog (verder) opgepakt worden in 2024:

■ Beëindiging uitkering op eigen verzoek

UWV heeft voorgesteld het mogelijk te maken dat cliënten altijd op eigen initiatief hun WW-uitkering kunnen beëindigen. Vanwege de gevolgen van de voorgestelde wetswijziging voor de samenhang met andere onderdelen uit de WW, is een wetsvoorstel noodzakelijk. In afwachting van de realisatie van de voorgestelde wetswijziging, vragen wij om een gedoogperiode om het voorstel meteen uit te kunnen voeren.

■ Vaststellingsovereenkomst bij ziekte en WW

Er zijn werkgevers die, ondanks ziekte van een werknemer, afspraken met de werknemer maken om het dienstverband te beëindigen.

De werknemer meldt zich dan hersteld en gaat uit dienst met een vaststellingsovereenkomst, vraagt een WW-uitkering aan, de WW-uitkering wordt toegekend en meldt zich vervolgens (opnieuw) ziek. Formeel is dan sprake van een (verwijtbare) benadelingshandeling Ziektewet, waardoor er geen recht is op een Ziektewet-uitkering en zo nodig wordt ook de uitbetaalde WW-uitkering teruggevorderd. UWV is hierover al samen met het ministerie van SZW in gesprek, dit willen we komende periode intensiveren om zo gezamenlijk tot oplossingen te komen. Hierbij gaat het ook op welke wijze werkgevers en werknemers beter op hun gezamenlijke verantwoordelijkheden kunnen worden aangesproken.

Knelpunten UWV wet- en regelgeving

Knelpunten UWV	Wordt gewerkt aan beleid	Tijdelijke oplossing in afwachting van wetgeving	Opgelost voor de burger	Vastgelegd in wet- en regelgeving	Toelichting voortgang knelpunten
Geen realistische termijn verhoging beslagvrije voet in verband met woonlasten					Bij de ophoging van de beslagvrije voet in verband met de woonlasten kijkt UWV zoveel mogelijk naar de situatie van de cliënt. Met verzamelwet 2023 is termijn op dit moment vastgesteld op 18 maanden.
Periode startersbepaling zelfstandigen WW is gebaseerd op kalenderweken					De ingangsdatum van de startersbepaling is gewijzigd, zodat een WW-gerechtigde elke eerste dag van de kalendermaand kan beginnen aan de startperiode.
Sollicitatieverplichting WW bij volledige werkhervatting maar tegen lager loon					Het Besluit biedt ruimte om individuele afspraken te maken met cliënten en op die manier deze groep goed te ondersteunen. Hiervoor is een juridisch beoordelingskader opgesteld.
Betere dienstverlening aan WW-clients met een structurele functionele beperking					UWV kan vanaf het besluit van 22 april 2023 voor IVA- en Wajong DGA-gerechtigden re-integratie instrumenten inzetten. Voor WW is het knelpunt opgelost.
Betere dienstverlening aan volledig en duurzaam Arbeidsongeschikten Wajong DGA en WIA/IVA)					Zie hierboven. Voor Wajong DGA en WIA/IVA is begin oplossing in werking gezet.
Debiteurenbeleid (vastgestelde terugvorder termijnen, uitgaan van maximale aflossingscapaciteit, verplicht vermogensonderzoek)					UWV heeft meer ruimte gekregen om af te wijken van de Regeling en zo rekening te kunnen houden met de financiële situatie van de klant. Verplicht vermogensonderzoek is beperkt tot situaties van grove schuld of opzet. Ook is deelname aan minnelijke schuldregeling voor UWV mogelijk. Planning is de regeling nog in 2024 in werking te laten treden.
Dagloonbesluit WIA - lager dagloon door loonloos tijdvak					Het gaat om cliënten die tijdens de WW ziek zijn geworden en via de ZW in de WIA terechtkomen. Door een WW-uitkering in de WIA referteperiode kan er een loonloos tijdvak ontstaan, met als gevolg een lager WIA-dagloon. De CRvB heeft hier in november 2023 een uitspraak over gedaan. UWV gaat het dagloon van de lopende WIA-uitkeringen ambtshalve aanpassen vanaf datum uitspraak. De uitkomst moet verankerd worden in regelgeving. Het streven is dat deze algemene maatregel van bestuur in januari 2025 in werking treedt.
Arbeidsongeschiktheidspercentage baseren op feitelijke verdiensten					Bij cliënten die werken ten tijde van de claimbeoordeling wordt het arbeidsongeschiktheidspercentage gebaseerd op de feitelijke verdiensten. De theoretische schatting wordt dan achterwege gelaten. De maatregel moet per 1 juli 2024 ingaan en loopt voor drie jaar.
Overdracht aan gemeenten van afgewezen Wajongaanvragers					In 2023 is een pilot gestart met de gemeente Gorinchem, deze wordt verbreed naar twee grote gemeenten. Het wetsvoorstel pro-actieve dienstverlening (beoogde datum inwerkingtreding 1 juli 2025) voorziet de overdracht van UWV naar gemeenten van een wettelijke grondslag voorzien.

Knelpunten UWV wet- en regelgeving

Knelpunten UWV	Wordt gewerkt aan beleid	Tijdelijke oplossing in afwachting van wetgeving	Opgelost voor burger	Vastgelegd in wet- en regelgeving	Toelichting voortgang knelpunten
Cliënten moeten te lang wachten op sociaal-medische beoordelingen					De tijdelijke maatregelen vereenvoudigde claimbeoordeling 60plus en praktisch beoordelen dragen eraan bij om de achterstanden bij SMB te verkleinen. Op verschillende manieren denken UWV en SZW na om dit knelpunt op te lossen.
Calamiteitenverlof buitenland WW					Voorstel is om bij calamiteiten in het buitenland de vakantiedagen uit te breiden met extra dagen. Dit vergt een wetswijziging. In afwachting daarvan wordt samen met SZW gewerkt aan een tussentijdse oplossing in de vorm van buitenwettelijk begunstigd beleid opgesteld.
Zieke werknemers gaan uit dienst met een vaststellingsovereenkomst					Een oplossing voor dit probleem is niet eenvoudig en vraagt nadere keuzes. UWV wil naast betere voorlichting met SZW onderzoeken op welke wijze werkgevers en werknemers beter op hun gezamenlijke verantwoordelijkheden kunnen worden aangesproken.
WW-uitkering kan niet op initiatief beëindigd worden					UWV stelt voor het mogelijk te maken dat cliënten altijd op eigen initiatief hun WW-uitkering kunnen beëindigen. Dit vergt een wetswijziging. UWV pakt dit samen met SZW op.
Vereenvoudiging verlofregelingen bij ouderschap					Gezamenlijk doel is het stelsel van verlofregelingen eenvoudiger en overzichtelijker te maken, gelijk aan het SER advies en de brief aan de Tweede Kamer. Dit vraagt een wetswijziging van de Wazo.
Complexiteit gegevensverstrekkingen sociale zekerheidsrechten gedetineerden					Indien er sprake is van detentie vervalt het recht op uitkering. UWV onderzoekt met SZW en DJI de mogelijkheid tot uitbreiding van de uitwisseling van de detentiestatus. Er wordt binnenkort overgestapt naar een nieuwe vorm van informatieverstrekking aan de uitvoeringsinstanties, waaronder UWV.
Werkloos worden in de WIA en hardheden in de WIA					Werkloos worden in de WIA kan leiden tot een grote inkomensterugval. Gezamenlijk met SZW wordt gewerkt aan een probleemanalyse waarbij met verschillende rekenvoorbeelden wordt aangegeven wat het effect is van het wel of niet meetellen van de WW-uitkering voor de inkomenseis WIA.
Wajong-gerechtigden die geen toegang hebben tot vrijwillige verzekeringen					Dit knelpunt wordt meegenomen bij de totstandkoming van de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. Dit traject loopt.
Complexiteit Werkloosheidwet					Zomer 2023 is het eindrapport van het onderzoek naar de knelpunten WW opgeleverd. Najaar 2023 is gestart met het vervoltraject. In 2024 worden per thema mogelijke oplossingsrichtingen verkend.
Bij arbeidsmarktdienstverlening staat de behoefte van de burger niet altijd centraal					Het signaal van UWV raakt aan de doorontwikkeling van de regionale arbeidsmarktinfrastructuur. De regionale werkcentra (RWC's) worden ontwikkeld om cliënten hierbij beter te ondersteunen. Er wordt een wetsvoorstel voorbereid, beoogde inwerkingtreding per 1 januari 2026.

Knelpunten UWV wet- en regelgeving

Knelpunten UWV	Wordt gewerkt aan beleid	Tijdelijke oplossing in afwachting van wetgeving	Opgelost voor burger	Vastgelegd in wet- en regelgeving	Toelichting voortgang knelpunten
Loopt mee in een vereenvoudigingstraject					
Brutering van vorderingen na een jaarovergang					Er kan geen structurele oplossing bereikt worden voor de bruto-netto-problematiek. Loopt mee in VIM. In de tussentijd doen UWV en de Belastingdienst onderzoek hoe dienstverlening verbeterd kan worden.
Wendbare wetgeving voor betere en snellere dienstverlening					In het kader van de Werkagenda SUWI wordt een wetsvoorstel Zorgvuldige gegevensuitwisseling voorbereid. In dat wetsvoorstel moet een balans tussen voorzienbaarheid en transparantie enerzijds en wendbaarheid in de uitvoering anderzijds, gevonden worden.
Samenloop verschillende werknemersregelingen (WW, ZW, WIA, etc.)					Binnen de verschillende werknemersregelingen lopen verbetertrajecten om knelpunten te identificeren en op te lossen. Samenloop is hier onderdeel van. Over de voortgang wordt gerapporteerd binnen deze trajecten.
Complexiteit dwarsverbanden sociaal zekerheidsrecht en arbeidsrecht					UWV verkent samen met SZW beleidsopties om de WW te kunnen vereenvoudigen. Het knelpunt complexiteit dwarsverbanden sociaal zekerheidsrecht en arbeidsrecht loopt daarin mee.
Maatregelenbesluit sociale zekerheidswetten (kleine fouten moeten geen grote gevolgen hebben en bewuste regelovertreding moet effectief kunnen worden opgepakt)					De uitvoeringstoetsen en adviezen op het conceptwetsvoorstel Handhaving sociale zekerheid worden momenteel verwerkt. Ook wordt gewerkt aan de wijziging van het Maatregelenbesluit. Het is mogelijk dat het besluit in twee fases gewijzigd wordt. Wanneer U-toetsen gaan plaatsvinden is nog niet bekend.
Aandacht voor de kostendelersnorm in de Toeslagenwet					De kostendelersnorm in de TW raakt vooral de alleenstaande ouder met een meerderjarig thuiswonend kind dat niet (meer) studeert. De ouder wordt als kostendeler aangemerkt en de toeslag wordt verlaagd. Dit onderwerp loopt mee in het traject vereenvoudiging Toeslagenwet. Het kabinet overweegt momenteel niet om de kostendelersnorm in de TW te schrappen, nadat de leeftijdsgrens is verhoogd van 21 naar 27 jaar.
Vereenvoudiging van de ERD/WGA-wetgeving voor die situaties waarin sprake is van fusies, overgang van ondernemingen of splitsingen					OCTAS heeft de WGA-risicoperiode van tien naar vijf jaar benoemd in hun rapport. Hierdoor zal het knelpunt mogelijk bij de uitwerking van OCTAS worden meegenomen. Belastingdienst kan dit wetsvoorstel niet eerder dan 2027 uitvoeren.

Vragen over de knelpuntenbrief?

Stuur dan een mail naar publicaffairs@uwv.nl